

GENUIN
classics

From Home with Love Dela skladateljev iz Brazilije, Slovenije in Nemčije

Katja Zakotnik, Violončelo
Naila Alvarenga-Lahmann, Klavir

*domovina * x = hrepenenje^{svoboda}*

Če bi občutek domovine lahko izrazili z metafizično formulo, bi jo morda zapisali takole: "Domovina krat x je enako hrepenenje na potenco svobode"

X lahko pomeni število osebnih domačih krajev. Hkrati pa hrepenenje po domovini tvori osnovo potence, kot nenehno občutenje globoke sle po teh krajih. In z eksponentom svobode ta celota dobi svoj pravi čar – neodvisnost in ljubezen do več kultur.

Toda ali se res da tako preprosto predstaviti občutke do nekega kraja? Ali postane ta občutek za nekoga še močnejši, kadar ima več domačih krajev?

Predvsem v glasbi poznamo gibanje tonalitet in vstop v harmonijo, ki razkrije nov dom. Celo ponovitev ni povezana z istim občutkom, pa čeprav se glasbenik vrača k izvorni tonaliteti skoraj tako kot na domača tla.

Glasbeniki se pogosto selijo ali pa so vsaj močno izpostavljeni različnim kulturam. Največkrat postane kar glasba sama njihova domovina – ali pa vsaj nekakšno sidro, s katerim se lahko izrazi domotožje.

Brazilski skladatelj **Heitor Villa-Lobos** (1887-1959) je v času dveh bivanj v Parizu v letih 1923-24 in od 1927 do 1930 doživel pomembne vplive in dosegel vzpone v karieri. Njegova brazilska domovina mu je pri tem včasih pomagala odpreti kakšna vrata, saj je iz brazilske džungle s seboj prinesel neverjetne zgodbe. Še posebej rad je govoril o svoji rešitvi pred kanibali. Edini razlog, da ga niso pojedli, je bil ta, da jim je na čelu zaigral suito Johanna Sebastiana Bacha. S takimi pripovedmi je bil zelo dobrodošel gost v pariških salonih.

Njegov zgodnji *Preludio op. 20, Nr. 2* je še vedno precej neznan saj je bil napisan pred tem obdobjem. Poznavalcem glasbe Heitorja Villa-Lobosa to delo zveni nenavadno romantično in se jasno navezuje na Brahmsa. Skladbi *O Canto do Cisne Negro* in *Aria* (Cantilena iz *Bachianas Brasileiras Nr. 5*) pa sta danes del standardnega repertoarja za čelo.

Lesketajoči se pragozdni zakladi – pa naj bodo to kapljice na velikih drevesnih listih – so navdihnili mlado slovensko skladateljico **Urško Orešič Šantavec** (*1981) k ustvarjanju petih miniatur z naslovom *Little Diamonds*. Dvakrat je zapustila domovino zaradi štipendij v Avstriji in na Nizozemskem, a je v veliki meri ostala zvesta Sloveniji. Tu jo zelo cenijo kot skladateljico sodobne glasbe. Z violončelistko Katjo Zakotnik je v sorodu v drugem kolenu. *Little Diamonds*

so delo po naročilu, ki sta ga Katja Zakotnik in Naila Alvarenga izvedli v »koronskem letu« 2020.

Svoji domovini je ostal zvest tudi brazilski skladatelj **André Mehmari** (*1977). Morda zato, ker je skladal v vseh glasbenih stilih: Velja za enega najizvirnejših skladateljev svojega časa. Kot pianist je André Mehmari dobrodošel gost na številnih znanih jazzovskih festivalih, hkrati pa je leta 2007 postal rezidenčni skladatelj Državnega simfoničnega orkestra v São Paulu. Tudi znani *Cidade do Sol*, je po naročilu Deutsche Welle njegovo delo.

Suite Brasileira je ljubezenska izpoved njegovi državi, ki zna tudi v težkih časih plesati in slaviti. Po uvodnem preludiju sledi tipičen brazilski glasbeni slog Choro. V nadaljevanju André Mehmari uporabi tri brazilske plesne: Frevo (s hitrimi gibi v globokem čepečem položaju in obveznim dežničkom v roki), Valsa (valček) in Baião (zelo ritmičen).

Kot vsaka glasbena tradicija ima tudi brazilska glasba svojo žensko stran, ki je včasih kar pozabljena. Skladateljica **Chiquinha Gonzaga** (1847-1935) je na nekonvencionalni način prekršila več družbenih pravil in napisala skoraj 2000 posameznih kompozicij, med njimi koračnico *Abre Alas* za brazilski karneval, ki jo Brazilci poznajo še danes in s katero se je rodila samba.

A njenih pesmi niso žvižgali le na ulicah. Predsednikova žena Nair de Tefé je Chiquinho Gonzago pripeljala tudi v predsedniško palačo – kjer je povzročila škandal in hkrati dosegla preboj. Kajti pesem *Gaúcho*, kasneje *Corta jaca*, je tango brasileiro, katerega besedilo lahko povzroči razburjenje s svojimi erotičnimi namigi: »Sou a jaca saborosa que amorosa / Faca está a reclamar!«, bi lahko v slovenščino prevedli kot »Jaz sem slasten sadež [natančneje jackfruit], tako mamljiv, da kar zahtevam nož!«

Sicer pa Chiquinha Gonzaga ni bila brezkompromisna le pri glasbi. Bila je politično aktivna, zavzemala se je za republiko in se borila proti suženjstvu. Lahko jo smatramo tudi za soustvarjalko brazilskega zakona o avtorskih pravicah. Pri 52 letih (po zgodnji poroki s kolerikom in številnih aferah) je končno srečala ljubezen svojega življenja: 16-letnega moškega. Skupaj sta ostala do njene smrti, še 35 let.

Vsaj tako pogosto kot ljubezen do domovine lahko na delo skladateljev vpliva ljubezen do druge osebe. Pri **Blažu Puciharju** (*1977) je do izraza prišlo oboje. Kajti to, da je napisal osupljivo število kompozicij za flavto, mora nedvomno biti povezano s tem, da je njegova žena Ana Kavčič Pucihar znana flavtistka. In vendar imajo tudi čelisti srečo, da je Blaž Pucihar napisal manjšo sonato za čelo, ki v zadnjih letih postaja vse bolj priljubljena tudi v mednarodnem prostoru. Njegovo *Summer Sonata* bi lahko označili tudi kot tipično slovensko: Na sončni strani Alp življenja ne jemljejo strogo resno saj prevladuje bolj športno vzdušje. Slovenci pozimi jadrarno desko na morju zlahka zamenjajo za smučič na ledeniku, saj se ob koncu tedna povzpenjajo na številne gorske vrhove in radi živijo z naravo. Sloga *Summer Sonate* ne bi mogli opisati bolje kot s temi pojmi.

Za enega »najbolj nemških« skladateljev velja **Johannes Brahms** (1833–1897) – karkoli že ta »nemškost« pomeni. Kot vsi ustvarjalci glasbe je tudi on povsod poslušal z odprtimi ušesi in to, kar mu je bilo všeč, vnesel v svojo glasbo. Ne nazadnje je z *Madžarskimi plesí* ustvaril svoja verjetno najbolj priljubljena dela. V njem se pogosto pojavljajo odmevi slovanske melanholije, kot jo poznamo pri Čajkovskem ali Dvořáku.

Njegova *Sonata v e-molu op. 38* je za Katjo Zakotnik in Nailo Alvarenga dokaz, da lahko glasba sama postane domovina. Brahmsova glasba je ena njunih domovin, ki strastno povezuje obe glasbenici. Ugotovili sta, da je tisto, kar zveni iz Brahmsa, hrepenenje po nekem drugem kraju, hrepenenje po ljudeh, ki jih v življenju pogrešata.

Razen tega pa je prisotna tudi določena globina (mar je to neka »nemška teža«?), ki se je je bilo potrebno najprej naučiti. Pomembno je vsekakor skrbno muziciranje, ker je bil Brahms vesten pri navodilih, napotki v notah se ne morejo primerjati z nonšalantnostjo sodobnih brazilskih ali slovenskih kompozicij. Tudi sicer potrebujejo dela Johannesa Brahmsa veliko razvojnega časa, da popolnoma dozori.

Iz tega zornega kota je ravno ta sonata za Duo Katje Zakotnik in Naile Alvarenga končno postala utelešenje večletnega glasbenega iskanja domovine. Po več kot dvanajstih letih sodelovanja obeh umetnic se jima je porodila želja po javni predstavitvi njunih izsledkov.